

Ameriško-angliška ententa porojena

"Dosegel sem več kot sem upal," je izjavil MacDonald ves srečen, ko se je poslovil od Washingtona. Skupna MacDonaldova in Hooverjeva izjava razglasa, da se bodo odslej svetovna vprašanja reševala z "novega vidika in v novi atmosferi." Obprožen konflikt med Ameriko in Anglijo odpravljen za "vse večne čase."

Washington, D. C., 10. okt. — Zgodovinska konferenca med MacDonaldom in Hooverjem je bila središče svetovne pozornosti. Oba, premier in prezident, sta po zaključku razgovorov obelodanila skupen komunikat, v katerem naznanjajo, da sta dve največji veseli sklenili brez malega alijansa ali vsaj entento, ki bo odslej skrbela za svetovni mir.

"Dosegel sem več kot sem upal," je rekel MacDonald poročevalcem potem, ko se je poslovil od predsednika Hooverja. MacDonaldov obraz je sijal veselja in zadovoljnosti, ko je izrekel njegove besede. "Vse to je bilo doseženo ne zato, da odepimo Ameriko in Anglijo od ostalega sveta, pač pa je bila dosežena možnost največje kooperacije z vsemi narodi za varstvo miru."

MacDonald je danes jutraj zapustil Washington s svojo družino. Izšlo je, da je v svoji družbi izšel iz ostalih sprememb. Partija se je odpravila v Philadelphia in od tam pojde v Banket. Sredi je bil poslovilni banket v angleškem poslanstvu. Včeraj je delavski premijer imel privatne obiske v glavnem mestu. Položil je venec na George Washingtonov grob in precej časa je konfiral z senatorjem Borahom. Posetil je tudi univerzo Washington, kjer je nagovoril študente in predal besedilo svojih naslovov.

Skupna MacDonald-Hooverjeva izjava se glasi, da je vojna med Veliko Britanijo in Združenimi državami za vselej odpravljena in vsa vprašanja medsebojnih odnosov se imajo v bodoče reševati s stališča Kelloggove pogodbe.

"Na stare zgodovinske probleme odslej gledamo z novega vidika in v novi atmosferi," je rečeno v izjavi. "V smatranju, da je konflikt med našimi vojaškimi in pomorskimi silami izključen, so dobili zgodovinski problemi drug pomen in značaj in rešitev teh problemov v zadovoljnost obeh dežel je zdaj mogoča."

Ti "zgodovinski problemi" niso imenovani, lahko pa je uganiti, da vključujejo svobodo na morju in obstoj angleških pomorakih na tej strani Atlantika. MacDonald in Hoover sta nedvomno razpravljala o teh bazah (v Kanadi in na otokih Bermudi, Jamaiki in Trinidadu) in laboristični premijer je vsekakor obljubil, da bodo baze demilitarizirane.

Iz izjave je dalje razvidno, da Združene države ne marajo nobenih političnih zapletov iz Evrope. Sfera Evrope pripade Angliji, dočim obdrži Amerika svojo nadzornost nad kontinentom in na ta način bosta obe "izvajali vpliv za svetovni mir." V izjavi je tudi rečeno, da sta Amerika in Anglija "upajmo za vselej prenehali z medsebojno tekmotveno gradnjo bojnih ladij." Obe deželi sta se sporazumeli za prenehanje vojnega brodomarja, ki ga bosta rabili ne druga proti drugi, temveč za ohranilo miru ostalega sveta.

Si je končal življenje. San Francisco. — 57-letni Otto Pahl se je poslovil od sveta, ki mu ni bil preveč naklonjen in se je preselil v večna lovišča. Mrtvega je našla njegova žena. Pahl je bil brez dela že nad leto dni, od katerega je prišel radi pomanjkanja. Radi starosti ni mogel dobiti dela, kar ga je spravilo v obup. Po poklicu je bil mizar.

Lindbergh odkril prazgodovinska mesta

Miami, Fla. — Lindberghova letalska partija poroča iz Centralne Amerike, da je odkrila v pragozdnih Yucatana, Gvatemala in Hondurasu ogromne ostanke štirih mest iz časov majanske civilizacije. Lindbergh se je spustil tako nizko, da je bilo natančno razločiti ostanke piramid in templjev v silni džungelski goščavi. Nekatere stavbe so 50 do 70 čevljev visoke. Vse te podrtine so zdaj prvič prišle pred oči belopoltnega človeka.

Laboritje predlagajo velik stavkovni fond

KPDA priporoča milijondolarski sklad za organiziranje tekstilnih delavcev na jugu.

New York. — (F. P.) — Milijon dolarjev za organiziranje tekstilnih delavcev je predlog Konferenca za progresivno delavsko akcijo, za katerega se oglašujejo laboritje na konvenciji Ameriške delavske federacije. To je izjavil A. J. Muste, predsednik Konferenca in načelnik Brookwooda, predno se je podal na konvencijo federacije.

"Tragični umor šestih delavcev v Marionu, N. C.," pravi Muste, "nudi na dramatičen način največjo priliko za organiziranje delavcev na jugu, pred katero stoji Ameriška delavska federacija. Organiziranje delavcev v glavnih industrijah je največji problem, s katerim se mora pečati konvencija v Torontu."

"Federacija mora adoptirati nove metode in navaditi delavce z duhom bojevitosti, predno bo mogoče organizirati glavne industrije. Ako tega ne stori, bo ADF polagoma razpadla popolnoma ali pa postane navadna protektivna organizacija za majhen odstotek delavstva."

Izjava voditeljev KPDA tudi dvomi, da-li predstavlja poročilo o zvišanju članstva ADF resnični napredek. Eksekutivni odbor poroča okrog 36.000 zvišanja članstva federacije. Ker se je po zadnji konvenciji zopet priključila k federaciji unija železniških klerkov z 90.000 člani, se je število organiziranih delavcev v Ameriki v resnici akrelo v preteklem letu.

Ustanovitev milijondolarskega fonda za organiziranje juga in pričetek organizatoričnih kampanj v vseh glavnih industrijah bi bil prvi korak k uresničenju parole "Double the Membership," ki jo je sprejela lanske konvencija federacije, pravi Muste.

Protakava namaznih tovarov.

Cleveland. — Lokalna Liga komentov je pričela s preiskavo delavskih razmer v branji oblačilne industrije, kjer dokleta in žene garajo v zadušnih in nesvarljivih tovarnah za nekaj dolarjev na teden. Z Ligo sodeluje tudi Ipt. Ladies Garment Workers unija, ki je pričela z organizatorično kampanjo v tej branji oblačilne industrije.

Rudarji se vračajo v organizacijo.

Pittston, Pa. — Uradniki prvega distrikta rudarske unije pravijo, da se pittstonski rudarji zopet vračajo v organizacijo. Od 7000 rudarjev se je vrnilo v unijo okrog ene četrtine, po izjavi uradnikov. Vsi rudarji tega distrikta so prenehali plačevati assessment pred par leti, ker se niso strinjali s taktiko distrikta in mednarodne organizacije.

Sovjetska kampanja proti potjuhanju.

Moskva, 10. okt. — Sovjetska pošta je začela pečatiti na vsa pisma sledeče svarilo: "Pomislite, predno poljubite koga. Vsa poljubljena stane 40.000 bacilov."

KONVENCIJA FEDERACIJE HARMONIČNA

Konservativci nekoliko premenečeni nad govorom župana. MacDonald ne bo govoril na konvenciji. Brookwood in krojaška unija med spornimi zadevami. Tovarji izstopili iz stavbnega komiteja.

Toronto. — (F. P.) — Prvi dan konvencije Ameriške delavske federacije je pokazal, da bo zborovanje harmonično. Poleg Grenovega otvoritvenega govora, v katerem je očitno delo konvencije, je govoril tudi mestni župan.

Županov govor je nasprotnike podpravljalja industrij jako presenetil, ker je v njem navajal uspehe socializirane industrije, ki je v provinci Ontariji kakor tudi v Kanadi v veliki meri izvedena v javnih napravah. Župan McBride se je ponašal, da ima Toronto "najcenejšo elektriko na vsem svetu, bodisi za domačo uporabo ali v industrijske svrhe." Dobiva jo iz državne elektrarne, ki je največja na svetu.

O uspehih državne industrije je govoril tudi zastopnik domnijske vlade, ki obratuje Kanadsko državno železnico, brzojavni sistem in večje število parnikov. Vlada je dala delegaciji pristojevo, da si ogledajo ontarijsko hidro-elektrarno.

Velikemu številu delegatov je stališče Ramsay MacDonalda nepojmljivo s ozirom na odklonitev povabila, da nagovori konvencijo. Povečano se, ker ga je Green v svojem govoru priporočil podpravljal in mu delal v imenu federacije najboljše uspehe v njegovi mnenjski misli, tudi radi tega, ker se bo MacDonald nahajal v Torontu za časa konvencije.

Dne 16. okt. se bo konvencija celo umaknila iz dvorane v prid banketu, ki ga priredi MacDonaldova patriotska organizacija "Canada First". Na banket je povabljen tudi Green, da zastopa federacijo. Da-li povabilo sprejme, se še ni odločil.

Spornih resolucij ni, razen Brookwooda in za sprejetje Amalgamated Clothing Workers unije v federacijo. Glede prve je administracija uverjena, da zadeva ne bo povzročila posebnega incidenta. Resolucija zahteva, da federacija zasliši Brookwooda, predno izreče obsodbo proti ti koli.

Resolucija glede Amalgamated bo dobila tudi malo zagovornikov med delegati, ker velicina jo še vedno smatra za "dušno" organizacijo. V resnici je ta unija preveč radikalna za konservativne unioniste. Boje se njenega vpliva v federaciji.

Novica, da je tesarska unija izstopila iz gradbenega departamenta federacije, je presenetila marsikoga. Predsednik te unije je Hutcheson pravi, da je to storila radi velikega assessmenta, ki znaša tri četrtine centa na mosec od člana.

Med delegati pa kroži, da se je to zgodilo, ker ni bil Hutcheson izvoljen predsednikom tega departamenta. Tesarska unija je namreč najmočnejša od vseh unij v gradbeni industriji. Ima 300.000 članov. Ostale manjše unije gradbenih delavcev se boje njene dominacije v tem departamentu in so bile s tega stališča proti Hutchesonovi kandidaturi.

Ta incident je pokazal vlogo, ki jo igra politika in osebne aspiracije voditeljev velikih unij in pa plitvo solidarnosti, ki prevladuje v okvirju federacije. Dokler se federacija in unije ne oklenejo delavskega idealizma, ki bi jim dal novega življenja, bodo toliko časa igralo osebne aspiracije in komercialističen duh posameznih voditeljev važno vlogo.

Mokra MacDonaldova pojedina

Washington, D. C. — Bogata klet v angleškem poslanstvu je bila v aredu zvečer najbrž docela posušena. Posušili so jo ameriški gostje, diplomati in zakonodajci pri slavnostni pojedini, katero je priredil poslanik Sir Esme Howard od odhoda premijerja MacDonalda. Na mizi so bila najfinjša vina in steklenice z najboljšimi škotskimi in irskimi žganjem. Drugo jutro so sluge dolgo časa nosili prazne steklenice iz banketne sobane.

Gastonijaki komunisti obtožujejo policije

Policaji so prvi streljali, izjavljajo priče obtožencev.

Charlotte, N. C. — V sredo so nastopile prve priče zagovorništvu v procesu proti sedmim komunistom in voditeljem stavke v Gastoniji, ki so obtoženi uboja policijskega načelnika Aderholta. Prvi dve priči sta bili Gladys Wallace, mlada omožena delavka in bivša stavkarka ter H. A. Strange, tudi bivši stavkar. Oba sta pričala, da četvorica policajev iz Aderholtom vred ni prišla v noči 7. junija t. l. v šotorsko kolonijo stavkarjev radi kakega tepeža, temveč s golim namenom, da napade stavkarje.

Strange je pričal, da so policaji prvi streljali. Povedal je, da so policaji najprej razgnali pikete in potem je eden teh, Tom Gilbert, rekel: "Pojdimo doli in pobijmo vsa zalego; zdaj je najboljša prilika za to."

Gladys Wallace je pa pričala, da je policaj Gilbert stopil k njej in Carterju, ki je bil na straži pred stanom unije. Carter je zahteval, naj mu policaj pokaže tiralnico, naka je Gilbert dejal: "Ne potrebujem goddam warranta, tale revolver je dovolj dober warrant." Gilbert je razorel čuvaja in medtem so počili prvi strelji iz policijskega avtomobila, ki je stal v bližini.

Ko je kasneje državni pravdnik ispraveval pričo, je rekel, da ne more prisiči, kdo je prvi streljal.

COOLIDGE NE MO-RE POZABITI POLICIJSKE STAVKE

Boston. — Incident policijske stavke v Bostonu leta 1919, ki je naredil Coolidge za narodnega junaka in mu največ pripomogel do predsedniškega stola, je njemu jako prijeten spomin. O stvari piše v Hearstovem magazinu in pravi, da je s svojo taktiko pripomogel "do smake važnega principa." V situacijo je posegel radi tega, ker je bil mestni župan demokrat in je bil naklonjen, da stavko policije izravna razsodišču.

Kot tedanji guvernir je Coolidge pricapljal v ospredje in podpril tedanjega policijskega komisarja in svojega podreplnika Curtisa, ki ga je bil župan prehitel pri taktičnih potezah. Za svoje delo, "ki je najvažnejša taktična kontribucija, ki sem jo takrat napravil," je bil Cal Coolidge promoviran po stranki velebitnosti za podpredsednika in pozneje za predsednika Združenih držav.

Kralj-banditi pobegnili.

London, 10. okt. — Iz Indije prihaja potrjena vest, da je rebejna armada v Afganistanu okupirala glavno mesto Kabul in amir Habibullah, bivši roparski poglavar in vodonoša, ki se je zdajno spomlad sam odklinal za kralja, je pobegnil v letalu.

Nov mladinski list.

Cleveland. — Člani Young People's Socialist lige so pričeli izdajati dvotednik "The Young Leader." Urejuje ga mladenci Talbert White, črnokosec po rasi.

Zrtve marionskega masakra se množe

Umri je šteti delavci; v kritičnem položaju se nahajajo še štirje. Število ubitih in ranjenih je 30. Stavka še traja.

Marion, N. C. — (F. P.) — Zrtve masakra v Marionu se množe. Ranam je podlegel tudi W. S. Black, šteti delavec, ki je padel v tekočem industrijskem boju v Severni Karolini. V kritičnem položaju se nahajajo še trije delavci.

Število ranjenecv in ubitih je naraslo na 30. Prvotno so našli 20 ranjenih in tri ubite. Toliko je bilo namreč pripeljanih v bolnišnico. O ostalih ranjenecv se je izvedelo šele par dni pozneje. Ti so namreč odšli po napadu domov mesto v bolnico radi strahu in pa radi ran, ki so se jim zdele lahke.

William Ross, Frank Gorman in Tom Tippet, ki so prevzeli vodstvo, odkar je zapustil Marion Alfred Hoffman, imajo največ posla s pomirjevanjem vročehrvnih delavcev. Med njimi je namreč jako razvita tradicija "nob za spb", ki so jo s seboj prinesli s hribov vročega Juga.

Radi tega je bil odpovedan ehod, ki se je imel vršiti dva dni po krvavem kratu. "Ljudje so preveč vroči," je pojasnil Ross.

Zdravnik, ki načeluje bolnišnici v Marionu, je obvestil Rossa, da bodo ranjence pogladi domov, ako se unija ne obvsda, da bo trpela adrevalne stroške. Ross je zdravniku pojasnil, naj stroške ide pri okrajnih oblasteh, ker delavci so bili napadeni na terenu in njegovih pomočnikov brez vsakega povoda.

Berita Adkinsa je našel pripravljen šerif in marionski pogrebnik Nichols. V preteklosti je bil simpatičen napram stavkarjem. Napeto situacijo nadzoruje tudi državna milica, ki je na dan velikega pogreba kazala očitne simpatije do delavcev.

In tudi na splošno se lahko reče, da s stališča podjetnikov ni milica nič zanesljiva, ker jo tvorijo sinovi revnejših slojev. Radi prevelikih simpatij do stavkarjev je bila vlada prisiljena odpoklicati milico iz Gastonije in Hendersona (S. C.) Podjetniki so jo nadomestili s pomočnimi šerifi, ki so rekrutirani iz najslabšega elementa. Krvolotnost marionskih "moč postav" potrjuje to dejstvo.

Po Nat Townsundu, ki je poseben zastopnik guvernerja pri preiskavi, sta bila zaslišana tudi dva ranjena skoba. Izpovedala sta, da stavkarji niso bili oboroženi, razen s palicami, ki so jih imeli nekateri. Šerif je ukazal stavkarjem, da se morajo raziti in v drugi sapt je dal povelje za streljanje.

Stavka pri Marion Manufacturing kompaniji se nadaljuje. Dela le kakih 100 delavcev, od teh je 80 importiranih skobov. Na stavki je okrog 550 delavcev. Od teh ni kompanija hotela zaposliti 110 unionistov, ko je prišlo pred tremi tedni do sporazuma, kar je povzročilo stavko.

Preteklo soboto je bila pri guvernerju posebna deputacija, ki ga je urgirala, naj preišče finančno stanje marionske in chinchfieldske kompanije ter se prepriča o resničnosti obtožbe stavkarjev, da sta obe družbi prelomili sporazum. Guverner ni na to propozicijo dal nikakega odgovora.

V deputaciji so bili bankir L. J. Jenkins iz Asheville, ki simpatizira s stavkarji, James Myers, industrijski tajnik Federiziranega cerkvenega koncila, Frank Gorman, podpredsednik unije tekstilnih delavcev, Tom Tippet, instruktor iz Brookwooda in izobraževalni direktor pleteninarne unije, trije voditelji državne delavske federacije in Sarah Bernheim od

Nadaljna poročila o masakriranju Rusov

Ameriški podkonsul poroča, da je zaslišal ranjence, ki so hlinili smrt in se redili.

Harbin, Mandšurija, 10. okt. — Leonard Lilliestrom, ameriški podkonsul v Harbinu, ki je odšel v Hallar ob sibirski meji, da preišče afero masakriranja 150 belih Rusov, je včeraj v svojem poročilu ameriškemu konsulu potrdil prejšnje vesti o barbarškem napadu sovjetskega vojščstva na ruško naselbino na kitajskih tleh in pokolju njenih prebivalcev. Lilliestrom poroča, da je zaslišal osem ranjenecv, ki so ušli smrti na ta način, da so zadeti od krogel ležali na tleh kot mrtvi. Zdeli se nahajajo v bolnišnici v Hallarju.

Podkonsul je a zaslišanjem ranjenecv ugotovil sledeče: Ko je sovjetska kavalarija prekradala mejo in napadla naselbino, je povelnik velel vsem moškim s dečki od desetega leta starosti vred, da zapuste hiše in odkorakajo iz vasi. Tam so jih postavlili v vrsto in jih postrelili s krogami iz strojnice. Ženske so na kolenih prošle milosti za svoje moške in otroke, toda brez uspeha. Ranjenci so izpovedali, da so bili še dve leti brez vsakega strelnega orožja. Kitajci so jim zaplenili vse, tudi lovske puške. Živeli so v miru in obdelavali zemljo.

STAVKA CESTNIH SELEZNICARJEV IZGUBLJENA

New Orleans. — Trimesečna stavka tukajšnjih cestnih seleznicarjev je izgubljena. Radi pritiskanja gladi so se vrste stavkarjev pričele rapidno redčiti in bojeviti stavkarji se vračajo na delo. Za polom stavke je v prvi vrsti odgovorna vlada, ki je kompartment dala na raspolago sodišča, policijo in vso protekcijo justičnega departamenta.

Public Service kompanija, ki jo kontrolira trust elektrike, se cinično posmehuje simpatičarjem in stavkarjem ter se raduje svoje trde zmage. Končana je ena najspektakularnejših in najslabokrajših stavka industrijske Amerike.

Italijanski delavec pod obtožbo umora.

New York. — Newyorške oblasti so izročile pittsburski policiji Salvatore Accorcia, ki se je nahajal v ječi na Staten Islandu. Proti njemu so pittsburske oblasti izposlovale ekstradikcijo tiralnico. Obtožen je umora prve in druge vrste radi smrti nekega kozarka, ki je leta 1927 napadel protestni shod komunistov proti umoru Sacco in Vanzetija. Do incidenta je prišlo na neki farmi blizu Cheswicka, Pa.

Zveznega delavskega departamenta.

Situacija v Clinchfieldu, ki se nahaja dve milj od Mariona, je tudi jako napeta. Nekaj dni po sporazumu je družba ukinila nočni delovnik in na cesto postavila 400 delavcev. Delavci pravijo, da je to storila namerno. S to taktiko skuša zamoriti delavski duh in prizadeti unijo smrtni udarec.

Rezultat te vojne je, da je okrajno sodišče preobloženo s vloženimi tožbami in sodnimi procesi, ki se še pomnože, kadar pride marionski masaker v polen tr. Prvič je 80 delavcev obtoženih "zarote proti državi" in prejšnje stavke. Sedaj se nahajajo na zatožni klopi pa okrajni "može postav," proti katerim vloži American Civil Liberties unija še posebne tožbe na civilnem sodišču.

hiši in rošetali in rošetali mačje-ptičje vpra-
nje. Končno se sklenili, da mesto ne sme
riti mačkom nič žalega in mački ne smejo
riti ptičem nič žalega. Da se to doseže, m-
vsak maček in mačka smeti zvonce na vr-
Zvončkanje naj opozori ljube ptičke, da
smrtna nevarnost blizu — pa se naj čuvaj-
Tako je bilo rečeno tekoče vprašanje in v
je postal cit in krasa cela v bogatem Riverside

Vesti iz Jugoslavije

IZREDNO SODIŠČE SOD. — ATENTAT NA DETEKTIVA.

(Izvirno.)
Beograd, 25. sept. 1929.

Zadnje dni se je vraćala in danes zaključila pred izrednim sodiščem za zaščito države razprava proti Marku Ožaniću, nat. karju iz Zagreba. Obtožen je bil, da je 24. decembra lanskoga leta pokušal umoriti zagrebačkoga detektiva Alfreda Grauerja.

Grauer je sedel omenjenega večera v kavarni "Korzo" v Zagrebu. Znano je bilo, da je Grauer eden od agilnih detektivov, ki je bil opozicionalec vedno za petami in vohunil na vse strani. Poznati so ga. In tedaj je bil čas še posebej razburjiv, saj je bil Zagreb še zavrt v črne zastave radi smrti Radičev in Basarića, ki so jih v parlamentu pobili. Ožanić je bil član hrvatske nacionalistične mladine, bil vedno na vseh demonstracijah proti režimu, ki je tedaj iz Beograda vihtel svoj bič po prešanih plečih.

Grauerja je natak v kavarni Korzo krog pol 8. svečer poklical, naj gre k telefonu, da ga nekdo kliče. Grauer je res stopil, a ko je šel mimo garderobe, se je iz za zavora pokasala neka roka z revolverjem. Štiri strelj so bili oddani proti Grauerju, dva sta ga zadela. Eden v prsa, eden v nogo.

Na razpravi Ožanić zanikuje, da bi bil on streljal na detektiva. Aretirali so ga namreč kmalu po tistem večeru, ker je Grauer dejal, da ga je brčkone Ožanić hotel ustreliti. Bil je istega večera v kavarni Korzi, a je kmalu po 7. uri odšel. Sumijo, da je potem Ožanić s ceste motril življenje in gibanje Grauerja v kavarni, in da je potem stopil skozi vrata s ceste v garderobo, ko je videl, da odhaja Grauer proti telefonski celici, ter ustrelil nanj prvič, drugič... četrtič. In pobeignil v kavarerno Jadran. Ožanić se sklicuje, da je ves večer sedel v kavarni Jadran.

Razprava se je danes zaključila. Grauer je stopil pred sodišče z znakom hrvatske nacionalistične organizacije (Hanao) v rumenici. Ker je ta organizacija razpuščena, je državni pravdnik za časa razprave razširil svojo obtožnico tudi za to "zločinsko" dejanje.

Razprava se je končala z obsojdo Ožanića Marka na 15 let roblje in dva meseca. Razsodba se temeljuje s tem, da je bil Ožanić opozicionalec in da se je nahajal tistega večera v kavarni Korzo, da je potem ob sedmih odšel in zunaj oprezoval gibanje Grauerja. Ožanić je baže tudi pred pričami izjavil, da se bo naj Grauerjem maščeval. Da je bil Ožanić hud opozicionalec priča tudi pismo, ki ga je 22. dec. 1928 pisal neki gospej v Beograd, kjer izprauje, kaj je novega v tem "razbojništem Beogradu" in želi "vsem srečen božič in novo leto v nadi, da pričakajo drugi božič, ko se bodo po Beogradu vile črne zastave, kakor vihrajo letošnji božič črne zastave po Zagrebu in v naši ožaloščeni domovini. Ta želja ni le moja, temveč vsega hrvatskega naroda!" V pismu pa trdi: "Med tem ko ti pišem, pričakujem vsak hip aretacije. Resnico boš izvedel iz zagrebških časopisov. Vem, da te bo izneradilo, ali ne čudi se temu, ker mi je sojeno, pa bom trpel po ječah, dokler ne zasije svoboda hrvatskega naroda. Ti veš kakšen sem in kako sem žejen krvi."

Na podlagi vsega tega je sodni senat obsodil Ožanića na 15 let in 2 meseca roblje.

Zagreb je v zadnjih časih doživel mnogo atentatov, bodisi na osebe kakor tudi na zgradbe. (Šele zdaj poročajo jug. časopisi, da je bil 1. avgusta atentat na poslance zagrebačke žandarmerije!) V niti enem slučaju niso našli krivice — le v slučaju napada na detektiva Grauerja so prijeli Ožanića ter ga spoznali krivim ter obsodili.

Prva nedelja v jeseni.

Včeraj je bila prva zlata nedelja v jeseni. Ustrašili smo se danja v petek, ko je nenadoma začelo deževati, in je še v soboto jutraj grmelo in treskalo na vse mile vize. A čudež se je bil dogodil, naravnost čudež. Dočim je bilo v soboto jutraj vse nebo zabito s črnimi, groznimi oblaki in je deževalo ter grmelo, je opoldne sijalo že sonce in ves svod je bil jase. Popoldne je že prav toplo prepeljalo ozračje.

In zato smo z veseljem počakali nedelje. Zdj nam je sonce že prijazno, tudi oni, ki se polati tako boje prevročega sonca, so zdaj veseli, če postije sonce. Po nekaj ur dežja je zrak jesensko hladan in šele opoldan sonce premaga in greje. Listje na drevmu se že barva, zadnji sadovi vis na drevju, ajda je dozorela in polna upogibljive, kmetje so v soboto hiteli po polju ter delali — dežja so pričakovali, prošli — mešani pa so kovali načrte, kam na nedeljo.

Penzionisti, ki tako radi otvarjajo pomlad s toplim soncem in spet zaključujejo svojo sezono s prijetno toplim jesenskim soncem, so imeli že vnaprej določen program za nedeljo. Ali skozi Tivoli do Čada, ali po Rožniku, še rajši pa na Golovec. Tudi na Grad je prijetno iti, klopi so na soncu, otroci se igrajo in kak zavod pripelje svoje učence in učenke, ki čeblijo in gledajo ljubljansko polje in Barje in planine.

Golovec — to je najbolj obiskovana točka poniznih nedeljških izletnikov pomladi in jeseni. Listje pada že na stezice, šumi ti pod nogami — stari smo že, stari, kmalu bomo šli z listjem v zemljo. In pobirajo na Golovcu dračje in storže, smrekove in borove, gledajo vervece, kako skačejo po vejah, ter mislijo na bogve kaj. Zemlja jim že diši.

Včerajšnja nedelja je bila kar najbolj lepa. Sonce se je upiralo na gozdove in travnike, ceste in stezice. Vsi ljudje so skušali oditi vsaj za malo časa iz mesta, večina se je odpeljala na deželo ali vsaj v bližnjo okolico, ne več, skrivati se pred soncem, ampak iskati ga. In tako je bil včerajšnji nedeljaki popoldan put in dolgočasen v mestu, pust, kakor je le v Ljubljani. Nedeljaki popoldan v Ljubljani je neznošen. Ven moraš, sicer boš taval po ulicah ali pa boš sedel v svoji sobi in se skušal ubraniti vse tišine in miru, ki je v mestu. Tako tiho je, da je tišina slišati.

Nočni napad pri Celju.

Celje, 24. sept. 1929.

V celjski neposredni okolici so zadnje čase kaj pogosti napadi, tako lažje kakor tudi težje narave. Prav zadnje soboto se je spet izvršil krvav napad na 30-letnega delavca Franja Kuharja. Ta se je vračal prti domu po cesti pod Pečovnikom. Bilo je nekaj po osmi uri, torej še v zgodnjem večeru. Nenadoma sta stopila predenj dva človeka, ki sta začela kričati in vpiti "Aufstak!". Kuhar se jima je hotel ogniti pri srečanju, a onadva sta padla po njem ter ga vrgla na tla. Pretepala sta Kuharja z mnogimi udarci, vendar se je Kuharju posrečilo, da je pobeignil iz njunih rok. Toda eden izmed napadalcev ga je brž dohitel ter mu zasadi nož med pleča.

Kuhar je kljub rani zbral vse svoje moči ter bežal in ubežal ter se s težko muko privlekel domov. Slabosti so ga že obhajale saj je izgubil spotoma mnogo krvi. Žena je brž poklicala zdravnika, ki je ugotovil, da rana k sreči ni nevarna, ker niso ranjena pljuča. Pač pa bi bilo bolj nevarno, kakor hitro bi ga bil zabodel nižje, ker bi gotovo ranil pljuča — rana sama je 5 cm globoka. Napadalce zasledujejo orožniki.

Beograjski absurdi in še od kod.

Beograd, 24. sept. 1929.

Beograjski novinar Z. je objavil tele drobtine, ki pa so resnične in zato vredne, da jih nastisemo: Včeraj jutraj sem šel čez Cvetni trg. Dva kmeta iz Mirijevega sta zlagala s polnega voza: tri košare paradiznikov, dve košari grozdja, štiri vreče paprike in štiri vreče zelja.

"Koliko boš izkupil za vse to?"

"Štiri sto dinarjev v najboljšem slučaju, če bo sreča zdrava imela." A za to sta plačala — pravita — 50 dinarjev občinskega danka in še za mesto in drugo bosta morala plačati 22 dinarjev.

Začel sem računati. Za nabiranje je bilo potrebno tri dni. Vzemimo najmanjšo mestno ceno: 30 dinarjev. To znaša torej 90 dinarjev. Za konje in voz plačuje za en dan najmanj 100 Din. Dnevnic za oba ta dva, ki sta to naložila, pripeljala, prodala in se vrnila: 60 dinarjev. Vse skupaj znaša torej 322 Din.

Trej za štiri mesece dela: saditev, oranje, kopanje, gnojenje in vsi drugi produktivni stroški ostane 78 dinarjev — če bo pa prodal vse za 400 Din.

Vsa sreča je, da kmet ne vodi knjigovodstva, kakor mu to strokovnjaki-agronomi priporočajo.

O tem sem mislil tudi opoldan, ko sem v restavraciji plačal salato paradiznikovo: 4 dinarje. Gostilničar, ki kupuje paradiznike na košare, plača za kg približno 30 par, torej skoro tri kile na en dinar. A iz ene kile napravi štiri dobre porcije.

Mislil sem na to tudi, ko sem moral plačati natakarku za krompirjev pire 14 dinarjev, dočim je 1 kg krompirja — če ga kupiš na košare — 30 par. Mislil sem na to tudi, ko sem moral plačati za liter dalmatinskega vina 25 dinarjev, a vem, da v Dalmaciji ponujajo najboljšo vino po dva dinarja.

V gospodarstvu se pravi temu: tako: posredovalci vzamejo več kot desetkrat več kolikor pa dobi sam producent za ves svoj trud. A tega menda v svetu ne najdeš nikjer /razen pri nas.

Popoldne neka kmetica pred kavarno "Moskva". Ponuja cvetje ki ga je vzela od nekega beograjskega vrtnarja, da ga prodaja, ker je svoja dva piščance že prodala na trgu. Zato ji bo dal vrtnar 10 dinarjev.

"Ali se ti, žena, izplača, da se motaš ves dan tod za borih 10 dinarjev?"

"Kaj se ne bi izplačalo? Sedim tu do vlaka, pa zaslužim deset dinarjev. A na vasi bi za 10 dinarjev morala kopati ves dan."

"A grunt in zemlja gresta po zlu."

"Jok (ne), pravi ona, ne, propada mi grunt niti zemlja. Glejte, tudi kmetov sin nosi po mestu reklamne table za dva kovača (20 dinarjev) na dan, a za ta denar mu delata doma na polju dva človeka od zore do mraka."

To so beograjski absurdi, ki so doma tudi drugod. Kmečki producent zasluži prekleto malo, točno preračunano, sploh ne zasluži nič, marveč mu le deloma plačajo vse trud in vse delo. Posredovalci pa zaslužijo s tem silne vsote.

Črna gorá se drži s svojo planino Lovčena Dalmacije. Pri mestu Kotor. Iz Lovčena in njegovih borih gozdov nosijo ženske po pet šest ur daleč vsak dan na trg: dračje v butaricah, oblike, sir i. t. d. Butarice drv prodajo za 8 dinarjev, za teh osem dinarjev pa kupujejo po kotorskih kasarnah od vojakov kruh. Potem spet lezejo po kamnu, razbejenem v južnem soncu, navzgor v Lovčeno, po pet, šest ur, da zvečer v mraku nabirajo suhljad ter jo naslednjega jutra spet tovarijo navzdol k morju, v mesto. Grozdje je tam po dinarju (v Dalmaciji, ne v Lovčenu), paradajz prav tako, ogije je v najboljšem slučaju pet kron (1 Din 25 par), smokve-fige 20 do 40 za en dinar... kje je tu plačlan producentov trud in njegov celoleten napor?

Stopi v dalmatinsko restavracijo, naroči paradiznikovo salato, pa boš, plačal najmanj 6 do 10 dinarjev zanj. Res dobro, da kmetje ne vodijo knjigovodstva, saj bi jih zrevolucioniralo vse to.

Smrtina kosa. Umrl je v Ljubljani Fran Močenik. — V Mariboru je umrl ključavničar M. Sveneš, ki je dobil v delavniški drž. juž. žel. težke opekline. — V spodnjem delu kostanjeviškega okraja je nepričakovano umrl po dolnjem, Hrvatem in Štajercem znani veleposestnik, gostilničar in mesar Josip Kalin na Bregani.

Dr. Paul in Marija Krišche: Žena v zgodovini

Ko je leta 1861. baselski pravnik J. J. Bachofen obelodanil svoje genijalno delo "Materinsko pravo", se je pozornost znanstvenih krogov privikrat ustavila na dejstvo, da je pred našim očmi družabnim redom, kateri povsod postavlja moškega v center vsega, a ženi predpisuje lin druge kategorije, obstojala vladavina žene, ko se je otrok imenoval po materi in je imela žena vodilno nalogo v družabnem življenju. V tisti dobi, ko se je knjiga pojavila, ji niso pripisovali takega pomena, kakor ga ima danes. Na vsak način je sociologija prevzela mišljenje v smislu Bachofena, kateri, poleg očite prednosti, ki jo pripisuje matrimonijatu, vsekakor zastopa stališče, da je pravo očetovstvo nekoliko superiornije, ker, nismo instinktivnega, ki je vladalo v dobi matrimonijata, mesto mistične povezanosti tedanjih ljudi, postavlja mirno jasnost razuma. Po Marxu in Engelsu, posebno po Engelovem delu "O izvira družine" je prevzel socializem pojem o materinskem pravu ali v docela različnem pojmovanju Engelsa se je naslanjal na delo amerikankega učenjaka Morgana, "Prazgodovinska družba", ki je izšlo 1877, kateri je, kakor Bachofen, zastopal stališče, da so v hordah prvobitno vladali svobodni spolni odnosi (promiskuiteta) in da se je valed tega, ker je poreklo po očetu bilo nesigurno, po materi pa očigledno, izgradila kot prva ožja zveza, rodina, ki ji je načelovala mati. Ni pa bil soglasen z Bachofenom v presoji periode matrimonijata, ker je bil ta urejen komunistično: plen, ki se je skupno lovil, se je tudi skupno delil — in tudi zato, ker žena ni bila potlačena. Kakor v periodi matrimonijata ni bilo razredov v današnjem smislu, je bil v nasprotju avirepe periode očetovskega prava — patriarhata — z denatno produkcijo in potlačeno ženo, matrimonijat doba tople skupnosti. Mislijo se je na neko blaženo prazgodovino na aličen način, kakor jo podajajo religiozne legende.

V novejšem času sta se pojavila Matilda in Matias Vaertig z novo teorijo o materinskem pravu. Zastopata zakon nihanja, po katerem sledi po neki periodi predpostavljajanja enega spola periodo vladavine drugega spola. Koliko period izmenjavanja vladavine moškega in ženske je bilo v dolgi dobi prazgodovine, je skrito v prazgodovinskih tami. Po njuni trditvi se o periodi matrimonijata lahko trdi, da je vladala v celosti ženska, torej v isti meri, kakor danes moški; nato je prišlo do preobrazitve spolnih značajev, ker je ženska v periodi svoje vladavine kazala iste nagibe in sposobnosti kakor danes moški.

Nasprotno temu stališču zastopajo znani socialisti, kakor Henrik Cunow in Müller-Lyer mišljenje, da je materinsko pravo ozko zvezano z gotovo razvojno periodo, primitivnih lovskih narodih, ki še ničesar ne vedo za materinsko pravo, kjer nosi otrok ime horde, kažejo dejstva, da je velika verjetnost, da se je perioda materinskega prava pojavila v času, ko je človek pustil lov in se začel pečati s poljedelstvom in da je zopet naglo izgignila, ko je poljedelstvo postalo najvažnejša oblika produkcije.

Splošno naziranje prešlih vekov je bilo, da ženska v pogledu razvojne možnosti zaostaja za moškim, da je inferiorna in nesposobna za višja ustvarjanja. No, to naziranje najdemo v vseh religioznih sistemih, ki so bistveni produkti periode očetovstva. Najdemo ga pri Zidih in v krščanstvu, kjer se govori, da mora biti žena pokorna možu, v islamu, ki se je iz obeh razvil, v indijski knjigi Manu: "vzrok nečasti je ženska, vzrok zemskega življenja je ženska, zato se ogibaj ženske" — in ravno tako tudi v konfucianizmu, ki predstavlja najdovršenejši izraz kulture očetovskega prava.

Temu nasproti pa kaže moderno življenje docela jasno in očitno emancipacijo žene iz prejšnje potlačnosti. V večini vladajočih držav si je ženska po svetovni vojni priborila pravico glasu; osvobodila se je vsakega okvira svoje hiše, dela po tovar-

nah in obratih ter zgublja na ta način svojo ekonomsko in notranjo odvisnost. Mi gremo naproti dobi enakopravnosti ženske, ki bo podala dokaz, ali je ženska v resnici sposobna za ista ustvarjanja kakor moški.

Ako hočemo vzroke potlačnosti ženske zapopasti a principijelno jasnostjo, ne smemo pozabiti na delo, ki je zadnje čase doprineslo mnogo bistvenega k razjasnitvi tega problema. To je knjiga profesorja A. W. Nemilowa: "Biološka tragedija žene". V tej knjigi se na telesu žene dokazuje, da je ona v mnogo večji meri kakor moški podrejena službi zaščite življenja in valed tega podvržena tragični preobrazitvi, kar si sicer more ublažiti ali čemur se ne more nikdar popolnoma izogniti. Ta preobremenitev se edino v otroški dobi ne izraža; ali pojavlja se že s prvo menstruacijo, kateri, tudi pri zdravi ženski, deluje na telesno ravnotežje (povišanje krvnega pritiska in temperature, hitrejšo delavnost srca, razdražljivost živčnega sistema itd.) povečuje se nato v težki obliki v času nosečnosti, ki

nikdar ne poteka docela brez težkoč (palhosa nosečnosti) in dosega višek pri porodu, kateri mnogokrat pripelje žensko na rob groba; nadaljuje se dalje v ženska v resnici sposobna za ista ustvarjanja kakor moški.

Moški in ženska sta enaka po posebni privezanosti otroka z materjo, ki sega tako daleč, da čuti mati potrebo otroka v taki meri kakor svoje lastne in da njeno zavzemanje za otroka mnogokrat pomeni žrtvovanje same sebe; naposled se ta preoblastitev končuje z dobo klimakterija ženske, ki se, z mnogo eklatantnimi pojavi staranja, pojavlja približno deset let pred impotenco moškega. Po spolnem aktu je moški svoboden; njegovo dete se lahko rodi, ne da bi on za to znal. Vsa peza vsakega ljubezenskega užitka leži na ženski. Nemilow, ker je samo biolog, a ne sociolog in psiholog, gre tako daleč, da ne priznava prirodnega čuta očetovstva. Njegovo delo ni osvobodilno pretiranost, lahko se ga izkorišča proti ženski, ker se lahko trdi, da se pri taki preobremenitvi od ženske ne more pričakovati enakega delovanja z moškim. Naravno je človeštvo razdeljeno na dva dela: na več-

no bolan del, žensko, in zdrav del, moškega, ali te misli nas ne smejo povesti tako daleč, da bi ne gledali na vzroke.

Moški in ženska sta enaka po svoji vrsti. Znanost je dokazala, da se spski more spremeniti v žensko. Stejnachovi poskusi s ženskimi kunci, ki so po kastraciji in implantaciji moških spolnih organov postali živali z lastnostmi moških kuncev in obratno, je zadosten dokaz, za enake biavne svojstva in za enake sposobnosti.

Moški in ženska imata torej enake biološke možnosti ali nimata enake pridobitne funkcije; njune produktivne moči se periodično gibljejo v raznih pravicah. Kapaciteta z materinstvom zavzeta ženske je v drugih pravicah slabjša, a ne vedno v različnih razvojnih epohah na enak način. Produkcija je bila nampram ženski včasih povojno, včasih nepovoljno razpoložena.

Valed tega razlikujemo različne epohe: A. prazgodovino; B. primitivne lovke narode; C. matrimonijat; D. patriarhat; E. kapitalizem; F. socializem.

(iz "N. L." — Iv. Vuk.)

NOVI KROJI NOVO BLAGO NOVE BARVE

Richmanovi površniki

Samo Richmanovo kakovost blaga 4,000,000 yardov zmoglost nakupa za gotovo denar lahko ustvari ugodnost, da se prodaja lahko po ti ceni... kamelnih dlak in llama volna zmes rujavo, sivo in plavo... izvrstne plječe in zvitki, arnikove kosti, solidne spremembe in raznovrstne barve... vsi jamčeni, da jih ne premoči dež.

Pravilni kroji v pravi zabojni in "raglan" modeli... in po meri ki pristojne vsakem životu... izdelani v naših lastnih tovarnah po naših skušnjah in vso paznostjo naših delničarjev prvovrstne možnosti... se prodajo naravnost vam po pozitivno vam prihranjenem posredovalčevem dobičku.

IZBERTE SI POLJUBNO—KATEROKOLI RICHMANOVO OBLEKO, POVRŠNIK ALI TUXEDO OBLEKO VSE JE PO SAMO ENI STALNI CENI

all \$22.50

Established 1879

THE RICHMAN BROTHERS COMPANY

114-118 South State Street

nasproti Palmer House

CHICAGO, ILL.

